

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
ÜZENETE ÉRKEZETT

A PILLANGÓK ÍZLELŐBIMBÓI

◆ Muszáj ezeknek a költőknek mindig beledörgölni orrunkat a véres valóságba? Disznómészárlásba, halgyilkolásba, emberölésbe? Miért nem csupa újjászületésként láttatják inkább a világot? Hiszen minden igazi pillantással újra világra jön valaki, valami, egy táj, egy ember, egy szem, egy fogsor, egy lábfej, egy villamos, egy betonkeverő, egy virágszál... Muszáj folyton azt firtatni, kinek-minek a vére, romlása, tönkremenetele által élünk itt?

Egy közepesen simlis zöldséges a gyümölcsöt ép felével fordítja a vásárló felé, és válogatáskor olyan bűvészi ügyességgel sülyeszti a zacskóba, hogy a vevő ne vegye észre a barnuló foltokat. Az irodalom meg mintha élvezetét lenné abban, hogy olvasóját belependeríti az élet mocskába. Baudelaire egy rothadó kutyadögöt részletez szép, szerelmes versében. Szolzsenyicin a szovjet táborok rettenetét, Semprun a náci légerekét fogalmazza meg, Jack London vagy Dickens az elképzelhetetlen nyomort rajzolja elénk. Mi ez, szadizmus?

Persze, semmi se muszáj. Legjobb magyarnótát, jégtáncot, rek-lámokat és esküvői videókat váltogatni a képernyőn, akkor a világ megmarad tökéletesen snájdig díszletnek, ahol megy minden, mint a karikacsapás, mindenki szépen ki van öltözve és ki van fésülve, a csizma piros, a banki kamat izgalmas, a pruszlik ringó, a gyümölcs-tartalom pezsdítő, az enzimek pedig csinos nyilacsák formájában, ujjongva kisvonatoznak a belekben.

És hát a világ is tele van gyönyörűségekkel, amelyek magasba röptetik a lelket. Több millió tölgyfa nő ki évente, mert a mókusok elássák a makkokat. A pillangónak a lábán vannak az ízlelőbimbói. A macskák orrának rajzolata éppoly egyedi, mint az embereknél az ujjlenyomat. A vidrák háton fekve, mancsukkal összekapaszkodva alszanak a folyón, hogy el ne sodorja őket egymástól az áramlás. Egyes pingvinek himjei a környék leggömbölyűbb kavicsát viszik nászajándék gyanánt a kiválasztott nősténynek. A patkányok tudnak nevetni. Nem felemelő, hogy a fecskék a fészekrakástól eltekintve egész életüket a levegőben töltik? Ugye, hogy inkább efféle lélekröptető dolgokat várunk az irodalomtól? Zsongítson el, ringasson színes álomvilágba, ha meguntuk életünk szürke, koszos, nyomasztó díszleteit!

Ám csak egy kicsit hajoljunk közelebb a valósághoz, máris beesik az eső a nyitva felejtett ablakon, és felhólyagzik a párkány. Beakad a körmünk a kerítésdrótra, és behasad. A tökéletes kisbaba hanyatt esik, diónyi dudor a koponyán, rohanhatunk orvoshoz. Egy bántó megjegyzés mint begennyedt tüske, gyerekkorunk óta piszkálja lelkünket, nincs nap, hogy meg ne bökne, egészen elgennyesedett a környéke. Mindenben ott a bibi, a tövis, a hasadék. Kizökkent a világ, fala telis-tele hajszálrepedésekkel, bármelyik szétnyílna egy pillanat alatt. Valami érzéstelenítés kellene, hogy ne érezzük ezt a szurkáló, szüntelen fájdalmat. Na, akkor csin-csin!

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akkor rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétféle...

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

KIÜT

A hetedik napon a gyilkolásnak is pihennie kellene. Létezik tűz-szünet vagy fegyverszünet – de ez olyan csak, mint a szülésnél a fájások közötti nyugalom: tudjuk, hogy még erősebb fájdalomra számíthatunk utána. Nem béke: csak a „gondolatnyi csend, amíg a kivégzőosztag újratölt”, hogy Kertész Imre könyvcímét idézzem, de emlegethetném akár a Radnótitól tanult „Béke, borzalom” címet is, ami közelebb visz már ehhez a vershez, mint a háborús hasonlatok. Egy hétköznapi vasárnapról van ugyanis szó itt, ahol jó ebédhez szól a nóta, és a jóllakás boldog illata leng a levegőben. Itt minden az életet szolgálja, még a halál is; a magyarban különösen szépen egybejár az „étel” és az „élet” szó, ugyanúgy, ahogy én a „halál” szóba is állandóan belehallom a „hála” szót, hiszen életünkért a halál a hála, a jó ebéd és a vasárnap örömeinek árát a saját halálunkkal rójuk le, és addig is szorgosan áldozzák fel értünk magukat az elfogyasztott növények és állatok.

Ki vonhatná ki magát a rettenetes törvény alól? Eszel, vagy téged esznek – egyszerű ez, nem érdemes iszonyodni tőle. Csak a lét-szakma kisinasai, a gyerekek állnak meg néha tágra nyílt szemmel, „szomorúan fürkészve” és „kissé megszeppenten”, a gyerekek, akik már csak a méretükből fakadóan is kívülről, a vérszomjas óriások közt járva képesek még együttérezni a náluk is kisebbekkel, azokkal, akik a tápláléklánc legalján rekedtek. A halak néma tátozása és a gyerek döbbsent, néma figyelme ugyanarról a kiszolgáltatottságról beszél.

Hal, halász, halál... A vers (és a fordítás) erejéről számomra egy félreolvasásom is árulkodik: második végigfutásra az „abrosz” szó helyett azt olvastam: „abortusz”. Élet és halál, szeretet és borzalom fonódik itt egybe, és talán a félreolvasásba már belejár az a tudat is, hogy – a gyerekkorom Úrvacsoráit is megidéző – abrosszal leborított asztalon heverő, feláldozott hal mások életéért hal meg. Ráadásul a halat és Krisztust egyaránt jelentő ókeresztény „ikthüsz” szó jelképe a két egymásra boruló ív, ami eredetileg az anyaméh ábrázolására volt használatos. (Na és a hasonló írásképpű „ictus”? Latinul megdöbbenést, olaszul agyvérzést jelent... De ez már sok is az összefüggésekből.) Az apa, aki a halat megöli, az anya, aki a halat megeteti... Ez element vadászni, ez meglötte, ez hazavitte, ez megsütötte-főzte, ez a kicsi mind megette... Nincsenek ártatlanok.

Ami kiút, az talán a kiút. Az alkohol, ami kikapcsolja a lelki furdalást. Csak a szőlő vére mossa le a búza húsának ízét? A mindennapi kenyereinket csak a mindennapi borunk segít elköltetni és elviselni? De miért is iszik ez a versbeli vasárnapi ember, aki se apa, se anya, de már nem is gyerek? Azért, hogy a magányt elviselje.

„Vasárnapként vagyok a legmagányosabb.” Számomra ez a sor sugározza át az egész verset. A mindent látó, mégis közösség után sóvárgó ember keserves belátása. A hetedik nap magánya. ◆

Tanja Stupar-Trifunović Vasárnapként

Vasárnapként jókora ponty vergődik a halárus asztalán
míg az apa bukszája után nyúl
az anya táskájából szatyrot húz elő
a gyerek meg szomorúan fürkészve
lesi a medencéből
kihalászott ponty halálát

Vasárnapként vagyok a legmagányosabb mindezt
félrehúzódva figyelem és nem
vagyok apa aki gyerekének
pucolja meg a pontyot és nem
vagyok anya aki gyerekének
puha száját az abroszba törli és nem
vagyok gyerek aki a
reggeli látványtól eltelve kissé megszeppenten alszik el

Vasárnapként miután a piacon áthaladva szemem a minden irányba haladó tele szatyrokat követi
vakon siváran egy itókára befordulok az első kocsmába

»» Fehér Illés fordítása

